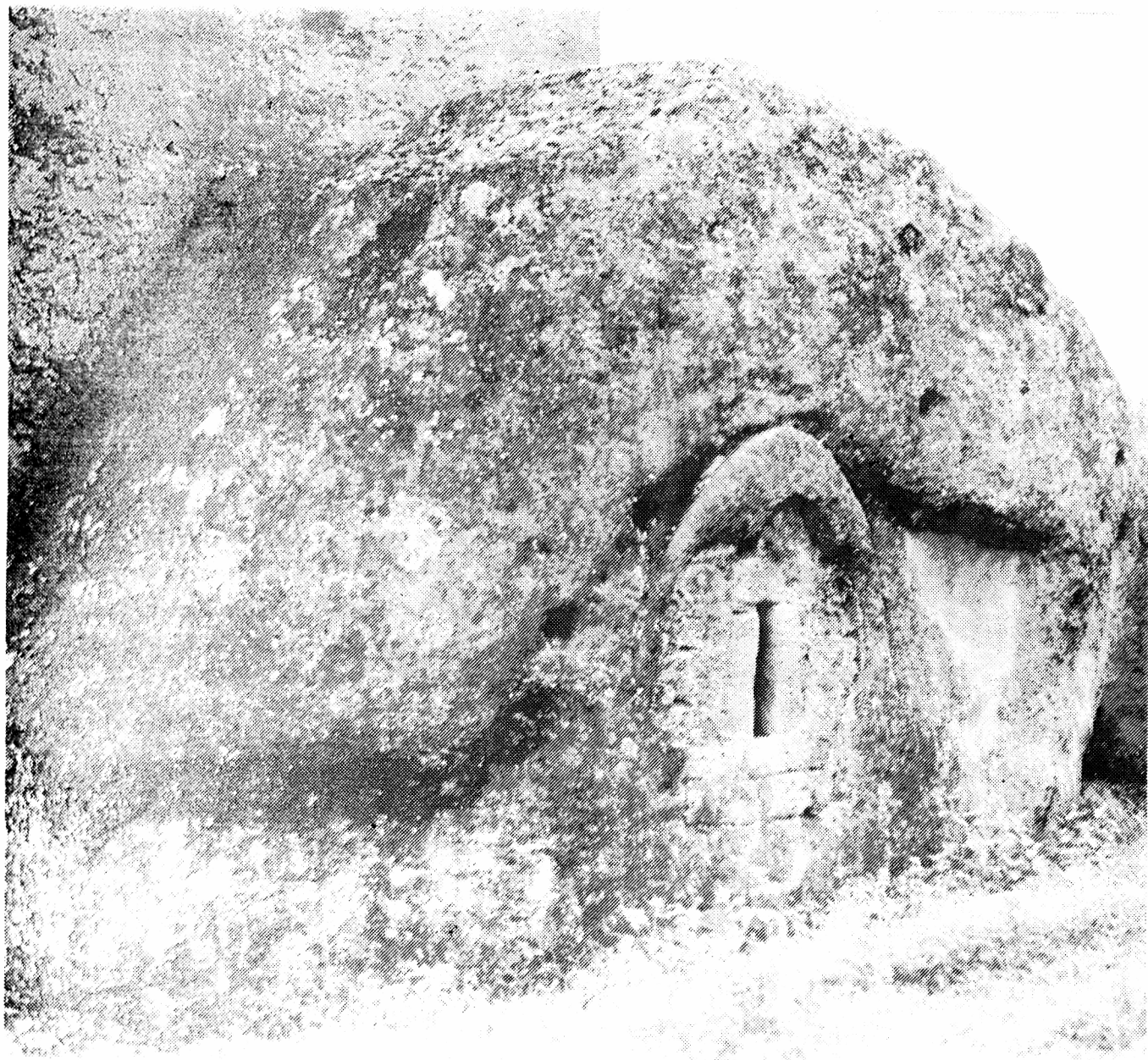

De la prehistòria al s.XXI

St. Mure de Cal Bassacs

R. VILADES

Dins del context català hi ha força zones de les que sabem ben poca cosa per a períodes molt amplis del seu passat. El Berguedà és una d'aquestes àrees, gairebé desconegent-ne la seva evolució prehistòrica, i no massa mencionat en els primers documents escrits que conservem.

Atrets per la llum engegadora de la civilització hem tendit a privilegiar les precioses pintures rupestres, els vells i elegants temples romans, etc., i de tot això, al Berguedà, no hi hem trobat cap resta, per ara, però precisament per aquesta raó ens cal dirigir els nostres esforços cap a un altre costat, i demanar-nos:

— Sota quines circumstàncies, i fins a quin punt va desenvolupar-se la vida de l'home prehistòric a la nostra comarca?

— I, al món antic, com visqueren els seu homes? Fou romanitzat el Berguedà? Fins a quin punt? El *Castrum Bergium*, és una fortalesa autòctona, o bé un punt de domini romà, suposant que efectivament estés situada ací?

Passem a un camp molt diferent en entrar a l'Edat Mitjana ja que, malgrat els buits que ens presenta, està molt més ben documentada a tots els nivells; arqueològicament el Berguedà en conserva nombroses restes, i inclús podem dir que la seva densitat és comparativament alta; d'altra banda els documents permeten una aproximació molt més seriosa que no pas els, per ara, foscos i gairebé inesbriables temps antics.

Tradicionalment l'Edat Mitjana ha estat molt atractiva per als historia-

dors catalans, el record de la vella grandesa ha atiat els estudis, i l'època ha estat intensament investigada, i podríem dir que perillosament interpretada, ja que la vella historiografia romàntica privilegiava i tendia a mitificar els grans fets de la història catalana descuidant l'anàlisi de la mateixa estructura econòmica i social que els feia possibles, condicions de vida i organització social que a la llarga debilitarien aquella mateixa societat. La seva aportació va ser, però, molt valuosa i, ultra la seva utilització política, va permetre que noves generacions d'historiadors trobessin ja el camí parcialment desbrossat en interrogar-se sobre qüestions socials i econòmiques de l'època. Des d'aquesta perspectiva queden molts interrogants sobre la història medie-

val berguedana:

— Quin fou el veritable paper del Comtat de Berga?

— Fins on arribava la funció colonitzadora dels monestirs, com Serra-teix, o Sant Llorenç prop de Bagà?

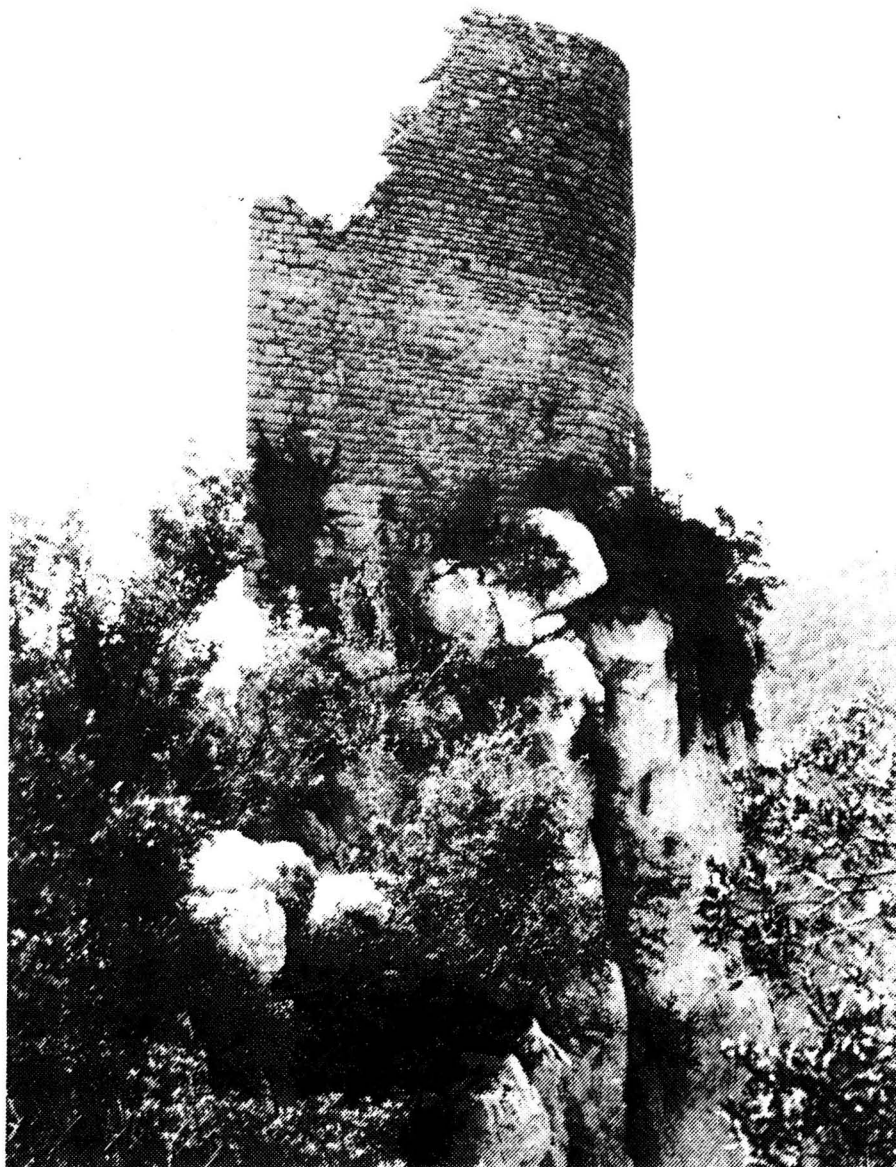
— Bagà, Berga, Borredà o La Pobla, tenien uns gremis organitzats amb paper notable dins el gran comerç mediterrani?

— Quin paper tingué Puig-reig com a centre de la comanda de l'Orde dels Templers al Berguedà?!

A Catalunya la història moderna ha estat tradicionalment la part més desatessa de la investigació històrica, sobretot pel que fa als segles XVI i XVII. No sense raó en Joaquim Nadal ha titulat el seu llibre sobre el període "Dos segles d'obscuritat". Paral·lelament a Berga és també aquest el període més oblidat en la poca producció historiogràfica que intenta acostar-nos a la nostra història local.

En la mesura en què la història és una eina efecacíssima per a comprendre el món, ens és difícil plantejar-nos i entendre la situació de la Berga actual en el context català, quan desconexim les circumstàncies històriques que li han menada.

L'Edat Moderna a Berga començaria amb la presa de la ciutat per en Joan II, a la Guerra Civil Catalana del segle XV, i acabaria amb la Guerra Gran menada contra la Revolució Francesa a finals del segle XVIII. Aquesta època és fonamental per entendre els fets que van fer possible que un país col·lapsat, com era la Catalunya del segle XV, pogués menar una Revolució Industrial amb una dinàmica pròpia, essent capdavantera a la Península en les transformacions que donarien pas a l'Era Industrial. De tot aquest procés, referit a Berga, en sabem ben poc.

Castell de Blancaflor

D. SANTANDREU

Les fonts de la història

Moltes vegades hem pensat que ens agradaria fer la història d'una cosa o bé d'una altra, però quan ens trobem davant del paper ens manquen dades i aleshores ens és impossible escriure el que pretenim: no tenim les fonts.

Per fer qualsevol història, de la casa, de la família, de la comarca, etc., hem de conèixer i estudiar totes les dades existents sobre el tema. D'una manera genèrica podem dir que de fonts n'hi ha de dos tipus: les arqueològiques i les escrites. Les primeres són aquelles que ens venen donades per vestigis trobats mitjançant excavació i que permeten fer-nos una idea exacta o aproximada d'allò que desvetlla el nostre interès. Les segones són documents de qualsevol caire (econòmic, polític, etc.) i extensió que ens donen informació sobre un aspecte concret del passat. L'estudi de les fonts històriques requereix una rigorositat, una exactitud i una preparació extremes.

Tots hem llegit moltes vegades que allò que podia haver estat una gran descoberta arqueològica no ho fou degut a la intervenció de mans inexpertes o, més sovint, per l'actuació en pla trinxeraire. Una excavació no és

anar a la recerca de tresors enterrats (aquests només existeixen en els nostres contes d'infantesa), ans intentar reconstruir el passat per mitjà de les restes que aquest ha deixat, normalment poques i en mal estat. Per això la necessitat que qui intenti fer aquesta reconstrucció pugui captar fins el més mínim detall. És, doncs, necessària, preparació i experiència.

El mateix, però més agreujat, passa amb les fonts escrites. Si una troballa desperta la nostra curiositat, els documents, simplement els ignorem. Quantes cases han cremat la seva història encenent cada dia la llar amb un valuosos pergami, pel sol fet pràctic de ser un mètode ideal...

Molts de nosaltres coneixem llocs on pot quedar alguna resta física del passat o bé tenim pergamins i papers vells que potser no ens semblen gens interessants, i fins i tot ignorem. Tota aquesta informació pot ésser molt valuososa pel grup d'Història de l'Ambit de Recerques del Berguedà, que com ja haureu llegit en els propòsits de l'article general, vol reconstruir el passat, llunyà i pròxim de la comarca, per la qual cosa es necessiten dades de tot tipus: les fonts. Qualsevol ajuda que ens poguem oferir, per petita que pugui semblar, compta ja des d'ara amb el nostre agraïment.

DOLORS SANTANDREU

Cal poder avaluar la situació demogràfica berguedana després del període de les torbacions, saber el seu ritme de creixement i la base econòmica que el sustentava. Explicar les bandositats berguedanes, els Sorribes i els Vilaformiu, saber per què l'alt Berguedà era un focus important de bandolerisme i establir les seves bases socials, aclarir l'acollida que rebeien a Berga. En l'anomenada Guerra dels Segadors cal esbrinar fins a quin punt era significatiu a la nostra comarca el component de revolta pagesa; i la importància econòmica que tingué la pèrdua dels Comtats de Rosselló i Cerdanya, amb els que comerciaven els berguedans. Tampoc ningú ha explicat de manera convincent per què Berga fou filipista a la Guerra de Successió; ni la incidència de la revolució agrícola del segle XVIII. Tampoc se sap en quin marc cal posar les iniciatives industrials autòctones, tan potents, en el mateix segle.

En resum, una situació que presenta més qüestions a resoldre que aclariments, i que no dona resposta a la nostra pregunta fonamental: quines són les arrels històriques que expliquen la situació de Berga avui dia?

Gairebé tot està per fer, i de cara a les nostres necessitats espirituals, d'identitat, és necessari, gosaria dir urgent, començar la feina. Com diu en Raimon, en una frase de neta inspiració històrica: "qui perd els orígens, perd identitat".

La història contemporània de la nostra comarca és especialment atractiva, potser per la seva proximitat tenim a l'abast una sèrie de temes

Rotonda de St. Miquel de Lillet

ARXIU REGIÓ 7

que ens afecten de molt a prop, si bé això no vol pas dir, dissortadament, que s'hagin estudiat d'una manera rigorosa.

La Guerra Gran obre un període ple de preguntes:

— Com es va desenvolupar la Guerra del Francès al Berguedà?

— Va ser la sortida liberal a l'Antic Règim el que va abocar els pagesos a les files absolutistes? Vè d'ací la força dels carlins al Berguedà?

— Com s'identifica la industrialització al Berguedà, és autòctona?, és forana?, a quins interessos respon? Quin paper hi tenen les colònies tèxtils i mineres?

— En funció d'això, com es va desenvolupar el moviment obrer al Berguedà?, iniciativa industrial o minera?

Totes les preguntes que hem formulat, i altres que s'aniran plantejant quan coneguem més dades de la nostra història, demostren com és d'urgent intentar construir una història del Berguedà que permeti identificar-nos d'una manera seriosa amb el nostre passat, i ens ajudi a mantenir de forma molt més conscient els nostres senyals d'identitat.

